

ANALIZA UZGOJA HRVATSKOG KASAČA

M. Čačić, M. Mladenović, N. Korabi,
D. Tadić, S. Kolarić, Mirjana Baban

Sažetak

Nacionalne populacije kasača iza engleskog punokrvnjaka druga su po važnosti pasmina konja koja sudjeluje u odvijanju trkaće konjičke industrije kao najprofitabilnijeg dijela konjogojstva. Uzgoj kasača u Hrvatskoj ima tradiciju dužu od jednog stoljeća. Mnogi hrvatski kasači ostvarivali su značajne rezultate na domaćim i stranim trkalištima. Prema značajkama vanjštine hrvatski kasač nalik je američkom kasaču koji je i osnova njegova nastanka, uglavnom preko pastuha. Brojno stanje kasača kao i broj trkaćih dana kroz godine neprestano se povećava.

Ključne riječi: brojno stanje uzgoja, hrvatski kasač, nastanak, uzgojna analiza,

Uvod

Postoji nepisani dogovor da kasači dobiju ime prema državi u kojoj su oždrijebljeni (Pejić, 1996), pa tako možemo govoriti i o hrvatskom kasaču. Najrasprostranjenije tri toplokrvne pasmine kasača su američki, francuski i orlov kasač (Čačić i Caput, 2002). Osnovu uzgoja hrvatskog kasača (kao i mnogih drugih širom svijeta) čini *američki kasač* ili „*standardbred*“. Kasačke utrke nastale su na tlu SAD-a tijekom 17. stoljeća (Holderness-Roddam, 1999). Bolje izgrađene prometnice u tzv. Novoj Engleskoj uvjetovale su i veću potražnju za bržim zaprežnim konjima (Stanišić i Šupica, 1991). U to vrijeme nije bilo planskog uzgoja, ali se pojavljuje potreba odabira konja za

---

Rad je priopćen na 42. Hrvatskom & 2. Međunarodnom znanstvenom simpoziju agronoma, Opatija, 13.-16. veljače 2007.

Prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta «Analiza i genetsko unapređivanje sportskih pasmina konja u Hrvatskoj», provedenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

Mr.sci. Mato Čačić, Nidal Korabi, dipl.ing., Domagoj Tadić, dipl.ing., Slaven Kolarić, ing., Mirna Mladenović, Hrvatski stočarski centar, Pododjel za uzgoj i selekciju konja, Ilica 101, 10000 Zagreb, Republika Hrvatska; prof.dr.sci. Mirjana Baban, Poljoprivredni fakultet Osijek, Sveučilište J.J.Strossmayera, Trg Sv.Trojstva, 31000 Osijek. E-mail: mcacic@inet.hr

daljnji uzgoj s većom brzinom u kasu. Odmjeravanjem brzine, snage i izdržljivosti svojih konja kolonisti su uspostavili utrke. Već tada su uzgoj i usmjereni pripust uzgajivači shvatili vrlo ozbiljno i sredinom stoljeća kasačke utrke kotiraju visoko na državnoj razini. U želji da im konji postižu bolje rezultate u utrkama, uzgajivači vrlo brzo postižu selekcijski napredak odabiranjem bržih linija. Izvori mnogih američkih pasmina dopremljeni su iz Engleske dolaskom kolonista, pa tako i američkog kasača (Edwards i Geddes, 1978). Pastuh koji je imao najveći utjecaj u formiranju pasmine je engleski punokrvnjak *Messenger*, oždrebljen 1780.-te, sivac, pripadnik linije Darley Arabian (Eclipse), a u SAD je dopremljen 1788. godine. Potomci ovog pastuha bili su dobri trkači s velikom akcijom nogu. *Messenger* je korišten kao rasplodnjak dvadeset godina, a o njegovoj velikoj važnosti u formiranju pasmine govori podatak da je sahranjen uz vojne počasti. Njegov pra-praunuk Hambletonian 10, smatra se najznačajnijim pastuhom u stvaranju pasmine (Holderness-Roddam, 1999). Iako Hambletonian 10 nikada nije sudjelovao u utrkama, u 24 pripusne sezone ostavio je 1335 potomaka od kojih su mnogi ostvarili značajne sportske rezultate. Danas svi postojeći američki kasači u svojem porijeklu imaju ovog pastuha.

Ukratko, pasmine koje su sudjelovale u formiranju američkog kasača su engleski punokrvnjak, danski konji, narraganset pacer koji je nastao križanjem engleskog punokrvnjaka i danskih konja, kanadski pacer, hackney i morgan (Edwards, 1993; Holderness-Roddam, 1999).

Razlikujemo dva tipa konja unutar ove pasmine. Kasačima (eng. *trotter*) zovemo konje koji u kasu dijagonalno izmjenjuju noge, dok passageri (eng. *pacer*) u kasu izmjenjuju noge lateralno. Brzina kasanja može doseći i do 55 km/h. Passageri postižu u prosjeku veće brzine od kasača, ali su internacionalno manje interesantni, izuzev u Americi. Ime standardbred prvi puta se koristi 1879. godine utemeljenjem Registra kasača (Edwards, 1994). U registar su upisani samo kasači koji su mogli prekasati postavljeni standard, tj. udaljenost od 1 milje za 2 minute i 30 sekundi, odnosno passageri koji su mogli istu udaljenost prekasati za 2 minute i 25 sekundi. Danas je za obje skupine kasača vrijeme prekasivanja iste udaljenosti znatno kraće.

Vanjština kasača

Zbog svojeg porijekla kasači se često uspoređuju s engleskim punokrvnjakom. Kasač je srednje velik konj, nešto kraćih nogu, dužeg, dubljeg i jače razvijenog trupa posebice ramena, sapi i zadnjih nogu, što ga naizgled čini robusnijim od engleskog punokrvnjaka. Osim toga, kasač je manje profinjene glave i pravokutnog formata tijela što nije specifično za engleskog

punokrvnjaka. Vrat je dug i nešto niže nasaden. Greben izražen, duži i dobro obložen mišićima. Leđa ravna do blago ulegnuta i čvrsta. Spoj kratak, sapi duge, široke, spuštene i često više od grebena što omogućava veliku pogonsku snagu stražnjih nogu. Koso položene sapi pasminska su karakteristika uvjetovana namjenom, a poželjna kosina je 25°, tj. poželjan je manji ili „oštriji“ kut koji tvore zdjelica i femur. Ramena i plećke su dobro obrasle mišićjem, lopatica nešto strmija. Stavovi stražnjih nogu vrlo često su nepravilni. Za veći radijus nogu poželjno je da su, izuzev cjevanice, sve kosti nogu što duže. Cjevanica je najtanji i time najslabiji dio noge, te je stoga poželjnija kraća i deblja. Od boja najzastupljenija je dorata u raznim varijacijama, rjeđe alata i vrana, najrjeđi su sivci i sivci dorate glave (eng. *roan*).

Opisom vanjštine hrvatski kasač identičan je opisu američkog kasača koji je imao i najveći utjecaj u formiranju hrvatskog uzgoja. Za razliku od hrvatskih izvornih i zaštićenih pasmina konja (lipicanac, hrvatski hladnokrvnjak, hrvatski posavac i međimurski konj) na kojima je proveden veći broj istraživanja vanjštine, o vanjštini hrvatskog kasača kao i o drugim domaćim uzgojima komercijalnih pasmina konja malo se zna. U domaćoj literaturi vanjštinu hrvatskog kasača istražuju samo Čačić i Caput (2002). U tom istraživanju autori upravo potvrđuju veliku morfološku sličnost hrvatskog i američkog kasača na temelju usporedbe rezultata tjelesnih izmjera i indeksa. U nastavku istraživanja autori (Čačić i Caput, 2003) utvrđuju usku povezanost morfoloških parametara s rekordno istrčanim vremenom u utrci, i to uglavnom negativnu. Iz toga proizlazi da konji većeg okvira i razvijenijeg trupa ostvaruju bolje sportske rezultate, uz napomenu da uvijek na umu treba imati veliki utjecaj okolišnih čimbenika na uzgoj i odgoj sportskog konja. U usporedbi s rezultatima istraživanja Kulise i sur. (2006), hrvatski kasači nižeg su grebena, manjeg obujma grudi i cjevanice u odnosu na populaciju američkog (standardbred), francuskog i orlovog kasača u Poljskoj.

Uzgojni cilj

Glavni cilj u uzgoju kasača je proizvesti dobre (uspješne, izdržljive, zdrave) trkače konje, koji su sposobni što mlađi započeti sportsku (trkaću) karijeru, jer su kao dokazani u sportu ranije raspoloživi za uzgoj (Thunberg – Selonen i sur., 2001; Árnason, 1993). Zbog mnogo razloga, neki konji nikada ne započnu trkaću karijeru. Općenito, može se reći da cilj uzgajivača kasača je dopuniti kasačke utrke konjima koji su sposobni osigurati uzbudljivije utrke, atraktivnije za kladionice i javnu zabavu (Árnason, 1994). Brzina i eksplozivan izražaj atletske snage su bez sumnje značajni za popularnost kasačkih utrka. Otkada se uspješnost trkaćih konja gleda sa

stajališta sposobnosti da se zaradi što veći novac, uzgajivači se natječu između sebe u uzgoju i uzgajanju pobjednika. U isto vrijeme trkaći „business“ postaje sve više internacionalan i međunacionalnim natjecanjima pridodaje se značajna pažnja. Utemeljenje uzgojnih organizacija rezultiralo je formalnom definiranju uzgojnih ciljeva i utemeljenju uzgojnih shema u mnogim zemljama. Verbalni opis uzgojnih ciljeva za kasače često uključuje termine kao što su: brzina u utrci, sposobnost pobjede, temperament, konformaciju, ranozrelost, izdržljivost, zdravlje i ispravnost pokreta.

Nastanak i uzgojna analiza hrvatskog kasača

Populacija hrvatskog kasača nastala je podjelom uzgoja kasača bivše Jugoslavije ili podjelom uzgoja jugoslavenskog kasača. Jugoslavenski kasač, a

Tablica 1. - RODOVI KASAČKIH KOBILA U HRVATSKOJ (? – podatak nepoznat)
Table 1. - DAM LINES OF TROTTER MARES IN CROATIA (? – unknown data)

RB	IME RODA / NAME OF DAM LINE	IME RODONAČELINICE (ime oca - o.), godina rođenja / NAME OF FOUNDER MARE (sire name - o.), year of birth
1	A – General Withers Mare	General Withers Mare (o. General Withers), ?
2	A1 – Skipper	Skipper (o. Embry Horse), 18??.
3	A2 – Amazon	Amazon (o. ?), ?
4	AR – Luciles Baby	Luciles Baby (o. ?), ?
5	B – Kuna	Kuna (o. ?), 1903.
6	C – Minka	Minka (o. Boreazelle), ?
7	C1 – Lark	Lark (o. Abdallah Mambrino ox), 18??
8	DM – Christy	Christy (o. Woods Hambletonian), ?
9	E – Clo Clo	Clo Clo (o. ?), 1918.
10	F – Fulma	Fulma (o. Feniks), ?
11	F1 – Frajla	Frajla (o. Athos), ?
12	F2 - Gray Dungannon mare	Grey Dungannon mare (o. Grey Dungannon), ?
13	K – Fearnought mare	Fearnought mare xx (o. Fearnought xx), ?
14	L – Bolton Sweepstakes mare	Bolton Sweepstakes mare (o. Bolton Sweepstakes), 17??
15	L1 – Mary Murphy	Mary Murphy xx (o. Mark Time xx), ?
16	M – Micka	Micka (o. Pallos, mađarski kasač, 1.26.1), oko 1940.
17	M1 – Merima	Merima (o. ?), ?
18	M2 – Nattie	Nattie (o. Tom Hal), ?
19	P – Krolik mare	Krolik mare, ruski kasač (o. Krolik, ruski kasač), ?
20	P1 – Pina	Pina (o. Posilni), ?
21	P2 – Liška	Liška (o. Clear Girt), ?
22	Q – Ladopede	Ladopede (o. ?), ?
23	R – Lucy Lincoln	Lucy Lincoln (o. Masterlode), 1872.
24	S - Gardner mare	Gardner mare (o. Highlander), 18??

xx – engleski punokrvnjak (thoroughbred)

time i hrvatski, nastao je manjim udjelom na osnovi manjeg broja uvezenih kasačkih kobila iz drugih država, a većim udjelom sustavnim pretapanjem kobila drugih pasmina pa čak i kobila nepoznatog porijekla s pastusima američkog kasača, dok su pastusi drugih pasmina kasača djelovali u nekoliko sporadičnih slučajeva, npr. Deauville II, fr.k. (1947, o: Prim Williams, m: Prim Koura), Litoj, rus.k. (1945, o: Lunatik, m: Eza) i dr. Današnju hrvatsku populaciju kasača čini jedna linija pastuha koja potječe od praoca pasmine, Hambletoniana 10, i 24 roda kobila. Tablica 1 prikazuje živuće rodove kobila kasača u Republici Hrvatskoj.

Kasačke utrke u Hrvatskoj

Prva zabilježena utrka održana je na grčkoj olimpijadi 642. godine prije Krista (Edwards, 1996). Kasačke utrke u Hrvatskoj pojavljuju se krajem XIX. i početkom XX. stoljeća kada su kasače uzgajali plemići i veleposjednici na širem području Zagreba, Virovitice i Varaždina. To su poznata imena iz hrvatske povijesti poput grofa Janka Draškovića, Aladara Jankovića, Radivoja i Maxa Hafnera, Mihajla Guttmanna i drugih ljubitelja kasačkih utrka. U gradu Zagrebu prvo trkalište bilo je na vojnom vježbalištu Črnomerec, gdje su se utrke održavale regularno do 1928. godine kada su preseljene na trkalište Miramare, koje je svoje najbolje dane doživjelo za vrijeme djelovanja Zagrebačkog kasačkog društva, posebice 1938. godine. Između dva svjetska rata kasački sport je bio dominantan među konjičkim sportovima. Najznačajnija mjesta uzgoja kasača bile su ergele u Kerestincu Radivoja Hafnera i Rugvici Maxa Hafnera. Radivoj Hafner je bio jedan od utemeljitelja Bečkog kasačkog društva, a sam Radivoj Hafner 1918. godine osvojio je austrijski kasački derbi s grlom Pardon i vozačem Jimmjem Benyojem. Godine 1922. ponovno je njegovo grlo Alland odnijelo austrijski derbi. Plunger, pastuh Maxa Hafnera osvojilo je austrijski derbi 1919., a grlo Baka 1920. godine. Grlo Baka 1920. godine proglašeno je europskim rekorderom s vremenom 1.19,8.

Organiziranost uzgoja i brojno stanje kasača u Republici Hrvatskoj 2005.

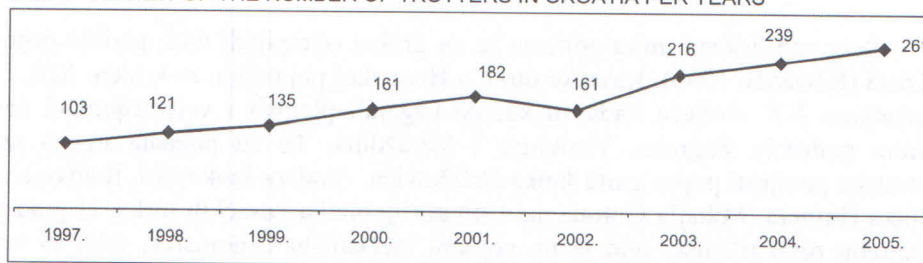
U bivšoj Jugoslaviji uzgojni program i matičnu evidenciju za čitavu državu vodila je organizacija Konjeniška zveza Slovenije koja je svake godine objavljivala bilten sa sportskim rezultatima i registar novorođenih kasačkih konja u toj godini. Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske sve do 1995. registar hrvatskih kasača i dalje je vodila Konjeniška zveza Slovenije, a iste godine Hrvatski stočarski centar preuzima matičnu evidenciju hrvatskih grla i

započinje samostalnu provedbu uzgojnog programa (Vincek i Cerjanec, 2002). U 2005. godini u Hrvatskoj djeluje samo jedno udruženje uzgajivača kasača, Udruga uzgajivača kasačkih konja koja je pravni nasljednik Saveza uzgajivača kasača Hrvatske. Kao krovna sportska organizacija djeluje Hrvatski kasački savez (HKAS) sa sjedištem u Zagrebu.

Brojno stanje kasača u Hrvatskoj je u neprekidnom porastu. Najvećim dijelom porast broja grla uzrokovan je biološki (reprodukcijski), a manjim dijelom uvozom. Graf 1. prikazuje pregled brojnog stanja kasača u Hrvatskoj kroz godine.

Graf 1. - PREGLED brojnog stanja kasača u Hrvatskoj kroz godine (HSC, 2006)

Graf 1. - REVIEW OF THE NUMBER OF TROTTERS IN CROATIA PER YEARS

Zaključak

Kasači u Hrvatskoj su brojno najveća populacija trkaćih konja. Broj grla i broj trkaćih dana kroz godine neprekidno se povećava. Organizacijski je uzgoj dobro postavljen, odnosno, utemeljeno je uzgojno udruženje i krovno sportsko udruženje, ali se u budućnosti treba očekivati veća sprega između tih organizacija, te Hrvatskog stočarskog centra. Povezanost ove tri organizacije značajna je za postizanje većeg genetskog napretka temeljenog na preciznijim procjenama uzgojne vrijednosti statističkim modelima, posebice pastuha.

LITERATURA

1. Árnason, T. (1993): BLUP Animal model selection indices for genetic evaluation of trotter in Sweden. 13th Biennial World Trotting Conference, Paris, France, 18-28 June 1993.
2. Árnason, T. (1994): The importance of different traits in genetic improvement of trotters. Proceedings of the 5th World Congress on Genetics Applied to Livestock Production, Vol. 17, 462-469.
3. Čačić, M., P. Caput (2002): Morfološki parametri kasača u Hrvatskoj. *Stočarstvo*, 56 (6), 323-334
4. Čačić, M., P. Caput (2003): Korelacije morfoloških parametara kasača s rekordno istrčanim vremenom u utrci. *Stočarstvo*, 57 (1), 21-28.

5. Edwards, E.H. (1993): *Horses*. Dorling Kindersley Limited. London.
6. Edwards, E.H. (1994): *The encyclopedia of the Horse*. Dorling Kindersley Limited. London.
7. Edwards, E.H. (1996): *The Ultimate Horse Book*. Dorling Kindersley Ltd. London.
8. Edwards, E.H., C. Geddes (1978): *The complete book of the Horse*. Ward Lock Ltd., London.
9. Holderness – Roddam, J. (1999): *The life of Horses*. Octopus Publishing Group Ltd., London.
10. Hrvatski stočarski centar (2005): *Konjogojstvo - Godišnje izvješće 2004*.
11. Kulisa, M., B. Długosz, M. Pieszka, J. Łuszczynski, J. Kocham (2006): Evaluation trial of trotters breeding in Poland. *Biotechnology in Animal Husbandry*, 22 (1-2), 127-131
12. Stanišić, Z., M. Šupica (1991): *Sportski konji – uzgoj i trening*. Nolit, Beograd.
13. Thunenberg – Selonen, T., J. Pösö, E. Mäntysaari, M. Ojala (1999): Use of individual race results in the estimation of genetic parameters of trotting performance for Finnhorse and Standardbred trotters. *Agricultural and Food Science in Finland*, vol. 8, 353-363
14. Vincek, D., D. Cerjanec (2002): Hrvatski kasački sport. *Stočarstvo*, 56 (1), 31-41.

BREEDING ANALYSIS OF CROATIAN TROTTER

Summary

National populations of trotters are the next significant population after Thoroughbred. These breeds take part in horse racing, as the most profitable part of horse breeding. Trotter breeding in Croatia has a tradition of over a century. Many Croatian trotters have achieved significant results on domestic and foreign racetracks. According to morphological characteristics Croatian trotter is similar to Standardbred which was the foundation material of Croatian trotter, mostly by stallions. Over the years, the number of trotters as well as the number of racing days have been continuous by increasing.

Key words: population, Croatian trotter, genesis, breeding analysis

Primljeno: 15.04.2007.